

פרוטוקול מני
מישיבת ועדת החנוך וחקרנות
התקיימה ביום ג', יב' בכסלו
תשי"ב, 11:18.51, בשעה 11.00

נוכחים:

- י. פרסיץ - יו"ר
- ה. בוגר
- א. דויט
- י. הן
- ח. כפריה
- ד. נצר
- א. רזיאל-נאור
- א. הכרמלי
- י. סמילנסקי
- א. רימלס

חסרים:

- מ. ארם
- ב. מינץ
- מ. גורוק
- א.מ. גניחובסקי

מוזמנים:

- מר רייגר - מנהל מחלקת החנוך
- גב' סטנר - היועץ המשפטי של משרד החנוך.
- מר יבניאלי - מנהל המדור להנחלת הלשון
- מר ראש - מנהל המדור להשכלה לעם
- מר הן - מנהל המדור לתרבות תורנית

סדר היום:

- (1) הודעה לשאלת חוה
- (2) שמירת דיני-וחשבונות ממנהלי המדור להנחלת הלשון, להשכלה לעם ולתחנות תורניות.

היו"ר: א. פרסיץ

אני נותחת את הישיבה. ד"ר רייגר יושב על שאלות.

ד"ר רייגר:

השובה לשאלה של מר רימלס: הודענו למשרד הפנים זקיות סכמוך קשה בינינו לבין ראש עיריית לוד בענין הקצאת/צית-הספר הכללי מלוד, הזקוק לו לשם הקמת צריף מכיון שכביח-הספר ישנן 11. כמות זרק 4 חדרים. ראש העיר מסרב לחקצות את המגרש המבוקש. מכיון שבאנו לכלל צעה, כי באמצעות רגילים לא נוכל לבוא לידי סידור מצביע-רצון, אנו מציעים לשגר נציגים של שני המסדרים ללוד לשם בירור הענין במקום. מצדנו מינינו, כנציג המדרד, את ד"ר אבידור, המפקח לתפקידים מיוחדים. בקחנו גם ממזרד הפנים למנות את נציגו, וקבלנו מהם אתמול תשובה חיובית.

חברת הכנסת רזיאל-נאור עוררת את
היאלה בדבר סידור נסיעות ללא-תור לפני 3 שבועות למורים, כדי
ייוכלו להגיע לבית-הספר. מצאנו כי הצעה זו מוצלחת, ואנו עומדים
לפנות ל"אחד", "דן" ו"במקור", ולבקש מהם זכות עדיפות, כאמצעות
החיינוך או תר החבורה. אנו מבררים עוד את יעילות התביעה.
בהצעה זו יש גם קוץ: קיים חשש חכמה מורים עלולים לקחת בחשבון
עדיפות זו ולבוא מלכתחילה באיחור זמן לאוטובוס. עדיפות מסוג זה,
עלולה, כמו-כן, להרגיז את הקהל הנמתי, הנתרגז אפילו ביחס לצבא.
הקהל אינו מרגיז ביחס לעדיפות הרופאים הנקראים פתאום, מצאנו בכל-
זאת שהחיוב מרובה על השלילה והתחלנו לנקוט צעדים בענין זה.

חבר הכנסת מינץ המיך שאילתה לשאלתה
שנשמעה במועצת עיריית תל-אביב בדבר מורה בית-החיינוך ברחוב בצלאל,
שניהל תעמולה לטובת מעצמה זרה. אין לנו עוד ידיעה מוסמכת מי היה
המורה ומחו נוסח הדברים שהשמיע, כי גם כאן, וגם במועצת העיר
מסר בעל הקובלנה דברים סתמיים ולא פירש. תחומי החופש בהוראה
בארץ הם רחבים מאוד, ורק לאחר שנקבל את נוסח הדברים המדוייק,
נראה אם יש מקום להתגדר בו.

למהפכת אוקטובר ברוסיה חברת הכנסת רזיאל-נאור מצאה כי
בחגיגת יום השנה/העלה שר החינוך על-גם את **ההישגים** בטח החינוך,
אבל לא הסתמט בהזדמנות זאת כדי להתריע על רדיפת העברית והכיונות
ברוסיה. חבנתו את הדברים לפני השר והוא מסר לי, כי בהרצאה זו
הוא עמד בעיקר על שני דברים: על ההצלחה הגדולה שהיתה ברוסיה
בטח החינוך המקצועי והטכני, וכמקום זה הוא התריע כי בהשחלים
אחרים אי-אפשר לציון הישגים כאלה. כן הדגיש השר את ההצלחה היתה
לרוסיה המועצתית. **ההגברת היטודות העממיות**, ביחס לעממי אסיה
בעיקר. כל מי **שפנין** דבר מתוך דבר, היה יכול לראות כאן ביקורת
מכוונת למה שלא נעשה בטח זה ולהזנחת החובות החינוכית כלפי עמים
שיש להם חטוריה מאלהם, כל איש, ומיוחד בהזדמנות חגיגית מעין
זו, מדבר לפי סגנונו שלו, והנחתו אל השר היתה, המהרצאתו אפשר
לחבין דבר מתוך דבר.

חברת הכנסת דבורה נצר עוררת את שאלת
חגן ברמת-ההייל, שכונת של נכי-מלחמה, בין תל-אביב ורמת-גן, גן
זה שייך לארגון-אמחות-עובדות, ונמצאים בו 38 ילד, ביניהם 20
כני 5. המפקחת שוענת, שהגן שייך לשטח שיפוט של תל-אביב, אבל
מנהל מחלקת-החינוך של עיריית תל-אביב אינו מודה בכך. אני מברר
עד-כמה שכונה זו שייכת לרמת-גן או לתל-אביב.

היו"ר ש. פרסוף: ניתנת בזה אפשרות לשאלות נוספות
לבעלי השאלות.

א. רימלט: אני מקווה שה"בוס" של עיריית לוד
יכנע להוראת שני המטרדים, ודבר
זה, שהוא בגדר סערוריה, יסתדר.

שאלת הרישום ברמת-השרון מעוררת
שאלות אופניות לכל פרשת הרישום של העולים שאינם יודעים כלל
מח זו הצהרה ומה זה זרם ומה זה דמוקרטיה של הגדרה לזרמים.
אך קיים סם סיכום של הרישום. הנוכחות הקימה 4 צריפים, ו-1
היה צריך להמטר לבית-הספר הכללי, בהתאם לתוצאות הרישום. אך
הצריך לא נמסר. גם לאחר שבאה הוראה נוספת למטור את הצריך - לא
ביצע האתראי לזרם העובדים במקום את ההוראה, במדינה זו ישנם
חוקים, והמשפט מופנה במידה סווח לכל, ואינו קיים משפט המחויב
בהתאם למפתח המפלגתי. משרד החינוך אינו קואליציה של זרמים
הסובלים עליהם את השר, זוהי היררכיה מטרדית. בתי-הספר מוחלטים
על-ידי משרד החינוך, והם מקבלים את מסורותם ממנו, והמשרד חייב

לחת פקודה לזרם העובדים למסור את הצריף, כדי שפרטת זו לא תחמם
בוא לעתונות.

יש לי שאילתה זניחה: מחובתי להכביע
על ביצוע הרישומים אצל העולים האינסי יודעים מה זה זרם, אידיאולוגיה
ומפלגות, ונכונות לכל חמלת עליו. יתכן מפלגות וזרמים המקדימים
ומכונים את הקלקע לרישום, לפני כמאה הטלגרמה שיש להחיל מיד ברישום
פירות הדבר שאין אפשרות מוחלטת לכל הזרמים, ואין אכילו ערובת
מזמן הרישום ימצאו נציגי כל הזרמים במקום. אני מבקש את מהרד
החינוך לחת את דעתו על כל הפרטת כל הרישום אצל העולים, כדי לחת
אפשרות מינימלית לכל זרם לחכין את הרישום לפני בוא החודעה הדחופה
על החלת הרישום.

א. רוזאל-נאור:

רציתי להעיר על החטובה לשאילתה שלי,

עמדתי בשאילתה על הדברים שהסר לא

אמר בחגיגה החיא, ובתשובה אני דומעת דברים נוספים ומעניינים על
הדברים שהסר אטר. אבל השאלה בעיני עומדת. אני חושבת שאין בימינו
הרצון הטוב להבין דבר מנוון דבר, ואיני חושבת שזו היתה ההזדמנות
למצוא את המבין דבר מתוך דבר. יתכן שהסר לא הוכיח אז ביופן רשמי
ב-100%. אבל הופעה כבולית של שר היא לשתות הופעה רשמית למתע, ו
ולדעתי צריך היה אז הסר לעמוד על הדברים האלה, שלא קבלתי אודותם
ה-ובה.

רציתי להציג שאלה נוספת: אני מעוניינת

לדעת כיצד נקבעת המשכורת למורים העובדים בשעורים להחלת שלקון
לעולים, ואם קימה דירוג מיוחד למורים אקדמאים ולפי מה הוא נבנה.

דבורה נצר:

התשובה על השאילתה שלי לא סיפקה

אותי. לא התעניינתי במצב המריבה

הקרקעית בין התי העיריות. מעניין אותי גורלם של 25 ילדי בגיל
חינוך חובה שאינם מקבלים את חינוכם על חשבון הרשות המקומית,
ומכיון שהוריהם הם נכיר נוספת כל המעמסה על ארגון עברי. לא רחוק
מכונה זו נמצא איכון "דן", העירית תל-אביב פתחה את החודש גן
של הזרם הכללי ובאו לקחת ליה את ילדי גן זרם-העובדים מרמת-החיל.
אני יואלת לפי איזה נוהג זה נעשה, ומה חושב המשרד לעשות בענין זה.

א. דויטש:

לפניי אני עובר לשאילתה לי אני

רוצה להעיר, שבהשמעת שאילתות אין צורך

לנחוג כחבר חכנסת רימלט, שבכל הזדמנות של שאילתה הוא משמיע חרצא
על חינוך אחיד. אני רוצה למסור את השאילתה שלי, כפי שקבלתי אותה
מהמפקח שלנו: כאשר חילקו את בית-הספר המיוחד בעין-שמר לזרמים,
מסרו את הצריפים לזרמים. עכשיו קיבל זרם העובדים בית נוסף של
4 חדרים, אך לא עזב את הבית שקיבל אז. ברצוני להפנות את כבודו
לבירור ענין זה.

דבורה נצר:

אני מציעה שנגביל את הזמן להשמעת כל

שאילתה ב-5 דקות, כדי לא לחרבות ב-

נאומים בשאילתות.

חיו"ר ש. פרסיץ:

מכיון שאיני רואה התנגדות לכך,

מחשבלת החצעה להגביל את השאילתות ב-5 דקות.

אני רוצה לברך את יזחר סמילנסקי לכואו

לראשונה ליסיבה הוועדה. אנו רוצים לקוות שהוא יתמיד בעבודותינו.

יזחר סמילנסקי:

יש לי שאילה למר היגר ביחס לאותה מוסד הנקרא - קורסים מזורזים לחכשרת מורים: (א) - מי מוסמך לפתוח קורס כזה? (ב) - כמה קורסים כאלה קיימים? (ג) - מי מפקח על קורסים אלה ביחס לחומר הלימוד וכדומה? (ד) - המקבלים הכוגרים העודות, והאם רק לפי העודות אלה הם מתקבלים לעבודה? (ה) - מה נדרש ממצמדילקורס כזה? (ו) - האם אפשר גם להכסיל בקורס שכזה? (ז) - מהו הטטוס של מורה, בוגר קורס שכזה?

היו"ר ש. פרסיץ:

שאלה זו כבר העסיקה אותנו רבות, אך חסאלה במקומה עומדת.

נעבור עכשיו לשמיעת הסקירות. רשות הדבור למר יבניאלי, מנהל המדור להנהלת הלשון.

מר יבניאלי:

מטרת המחלקה שלנו היא הנהלת הלשון לכל אזרח יהודי בישראל. הגורר היחיד האחראי למטרה זו היא הממשלה. ממשלת המנדט לא היתה אחראיה לזאת, ואז לקחו על-עצמם גורמים אחרים אחריות זו. גורמים אלה פועלים גם כיום בשטח זה, אבל האחריות שכל יהודי בישראל ידע וילמד עברית - נופלה באופן אוטומטי על הממשלה ועל הכנסת. מאחריות זו נובעות מסקנות מרחיקות לכת. מבחינה מעשית, פירוש הדבר שיש צורך ללמד עכשיו 200 אלף מבוגרים את השפה העברית, מבלי להביא בחשבון את העליה העתידה. אל התפלאו שאני מדבר על כמיות, במסיבות קיימות - חשובה יותר הכמות מאשר האיכות.

אבל תוכניהנו להלכה מקיפה חוראת

עברית ל-100 אלף מבוגרים. אך מבחינה תקציבית צריך לעללה דבר זה 2 מיליון לירות. סכום זה כולל את כל הדוס: מקומות הוראה, ציוד, חומרי וספרי לימוד, השגחה, פיקוח, ארגון וכדומה. אך מכיון שאין הדבר ניתן לנו מבחינה תקציבית, רצוננו להגיע החורף לחוראת 50 אלף מבוגרים. דבר זה הוא בגדר התקציב שהגיעה המשרד לממשלה.

ועתה, קצת עובדות היכן אנו עומדים

כעת בעבודתנו: כראיית הקיץ נמצאו בתחום עבודתנו 25 אלף לומדי-עברית, בשעורי ערב ובבולפנים. בסוף הקיץ פחת המספר, בגלל מיבות אוביקטיביות. באוקטובר, שהוא חודש החגים, היו 13 אלף לומדים בשעורי ערב ובבולפנים. מספר זה בחודש תרתי נחשב אצלנו להיסג גדול, ועשינו מאמצים גדולים כדי לא לסגור את חכמות ולעמוד על המספר החסלת המסך. בנובמבר עלה המספר והגיע ל-18 אלף לומדים מבוגרים. עתה מגיע המספר ל-22 אלף.

במסגרת הארגונית של עבודתנו אנו

יכולים להגיע ל-50 אלף לומדים בכל הארץ. אבל האוצר הגיש לכנסת תקציב שקוצץ בו סכום של 50 אלף לירות מתקציבנו, מתוך 250 אלף שהגסנו. את בכוחכם לתקן דבר זה - דאגו להיקון הקיצוץ כדי שנוכל לבצע את התכנית המינימלית שלנו.

לפי הדין-וחסכון של אוקטובר, הלכנו

למדו כ-18 אלף מבוגרים, היו לנו 1050 כחות בכל הארץ. אצלנו מחולקת הארץ ל-3 מחוזות. במחוז השפון - מקריית שמונה ועד הדרה - היו לנו אז 5500 לומדים. במחוז הדרום - מחדרה עד לוד-עזה, כולל תל-אביב - היו לנו 8800 לומדים אז (עכשיו יש לנו 11.000). המחוז השלישי הוא מחוז ירוסליים הכולל את הפרוזדור והנגב עד יללה. גאוחנו על אילת: יש לנו שם כחות לשעורי ערב למבוגרים, ואנחנו מחזיקים מורה אחת במטרה שלמה. נגחנו לעבודה גם בתל-ירוחק, שם ישנו כבר בית-ספר ואנו נחנים מן המורים שלנו. אגב - רוב עבודתנו נשענת על מורי בית-הספר העממי, המקדישים, לאחר יעות העבודה בבית-הספר, מספר שעות לשעורי-ערב שלנו, כמובן בתחלום. כושרנו אל המורה העממי קובע את אוכי העבודה

כלנו. מורה ואינו מוכר אינו מכיר בבית - חספר העממי להתרוככות אך כמבוגר לומדי אצל מורה בלתי מוכר - הם מתפזרים. לכך קובע המורה העממי את אופי עבודתו. אחוז מסוימת של מורים עובדים אצלנו באופן מלא, כלומר אינה מוריר עממיות.

האולפן הוא, כידוע, צורה מסוכללת של הנחלת הלימוד לאנשים בעלי היכולת תיכונית או גבוהה הנמצאים בנימייה ומקדישים את רוב חייהם ללמוד הספה. תקופת הלימוד באולפן היא ממח חודשיים, ונותן בדרך-כלל תוצאות מזחירות. אנו מפתחים עכשיו את עבודת האולפנים, אם כי זה עולה לנו בסכומים עצומים. באולפנים לומדים עכשיו כ-2500 איש. אנו יואפים לפיזור ידוע של האולפנים, והר נמצאים בירושלים, חיפה, נתניה, נהריה, קריית-מוצקין. כמו-כן ישנם אולפנים במשקיה, שבהן עובדים הלומדים חצי יום, ואחר-כך מקדישים שעות מספר ללמודים. גם ולעניים ולח נותנים תוצאות לא רעות מבחינת הלימוד. אנו משתדלים לפתוח אולפן גם בבאר-שבע, כי אנו רוצים לבנות שם גרעין של חברת עברית שתשנה את קלסתר פניה של העיר. כמו-כן אנו עומדים לפתוח אולפנים בכפר-סבא, באוסה ובשכריה. בסיום תקופת הלימוד באולפן מופיעו הלומדים כחצגה, בשיר או במאמר, שעל-פיהם אפשר לראות את הישגיהם. באולפנים נעשית גם פעולה תרבותית - חברתית. נערכים גם סיולים של 100-200 איש כוגרי האולפנים. סיולים אלה מהווים מאורע מרכזי בחיי האולפן, ואם-כי זה עולה לנו בסכומים עצומים, אנו מסתחים זאת.

בערי העולים מדבריה ב-70 לשון, ורק קצת מאוד עברית. מטיבה זו אנו מקיימים שעורי ערב לעברית בערים אלו: ביפו קיימות 70 כתות לשעורי ערב ובהן לומדים 1200 מבוגרים, כלוד ישנם 200 לומדים, במגדל-גד - 100, בבאר-שבע - 200, בבית-שאן - 220 וכו'. כל יטטר כזה הוא הישג עבורנו, כי קשה לחושיב עולים מבוגרים על טמסל לומדים. אך הישגים אלה אינם מספיקים. יש עוד צורך בעמל רב כדי לשנות לערים אלו דמות עברית. האדם המארגן את הפעולה בבית-שאן, אמר לנו, שבכל משפחה העיר לומד אדם אחד עברית. זהו הישג גדול והלואי ונגיע לכך גם במקומות אחרים, והלואי סדבר זה יתמיד, כי חוסר ההתמדה של הלומדים הוא מכסול רציני בעבודתנו.

יחסן בארץ יותר מ-10 מעברות, הרוב יומכיהן עלו הסנה. אבל גידול מספר המבוגרים במעברות, הזקוקים ללימוד עברית, אינו משתקף בכידה מספיקה בעבודתנו. אם הגענו לכך שבערית-טמונה יש לנו 6 כתות עם 100 לומדים, בראש-העין 20 כתות ו-300 לומדים, בזכריה - 20 כתות במעברות עם 300 לומדים, במעברת יקנעה - 3 כתות עם 70 לומדים, במעברת רמתיה - 30 לומדים - אלה הם הישגים גדולים, אבל אינם מספיקים את הצרכים. המעברה תוכנה בית-תרבות ללמוד הלשון. לומדים בבתי-החינוך, אבל אין זה מספיק ומתאים.

אנו עובדים ב-30 מעברות בערך, ועבודתנו מקיפה מאות לומדים. אנו מהברכים בזאת, אבל איננו מסתפקים.

בשנה האחרונה עשינו רבות כדי לשתף את הרשויות המקומיות בעבודתנו, ומצד הרשויות המקומיות ישנה נטייה להענות לצורך זה. כל רשות מקומית רואה את עצמה חייבת להשתתף בהוצאות שעורי הערב, אבל היא דורשת את הסתתפות הממשלה בתקציב זה. הסתתפות הממשלה נעשה ב-3 דרגות: דרגה אחת - לגבי המעברות וישובי העולים בהתיסבות העובדה. המטקיה הוויקיים, אך-על-פי הנמצאים בהם אחוז מסוימת של עולים, הוצאו מתוך הרשימה של הסתתפות הממשלה בהנחלת הלשון לעולים. במקומות אלה, אנו מסתתפים ב-70%. במושבות הגדולות - אנו מסתתפים ב-50%, בהל-אביב אנו מסתתפים ב-40% משכר ההוראה, וכן הדבר בחיפה. בירושלים אנו מסתתפים להשתתף ב-50%, אך העיריה אינה מוכנה להוסיף את הסתתפות שלה.

דוקא בטוח זה של ועורי ערב לעולם
סאינו יודע עברית, ואינו יודע שחוא צריך לדעת עברית - קיצו
את תקציבנו. אשמח מאוד אם תהיה זאילתח בכנסת בענין זה. אם דבר
זה לא יתוקן לא תהיה אפילו אפשרות להשיג את המינימום שאנו עומדים
בו עכשיו. מצד שני יש צורך לחגן על הרטריות המקומיות, שתקבלנה
אישור ממסרד הפנים לתקציב הסתהפות בסעורית להנחלת הלסון.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני מודה למר אבניאלי. נשמע עכשיו
את סקירתו של ראש המחלקה להשכלה לעם,

מר מסח ראט.

מר ראט:

המחלקה להשכלה לעם שמה לה למטרח לחפייץ
תורח ודעה למבוגרים. עוד לפני 20 שנה
היינו מדבריה על היסוטרופיה של משכילים, היינו מסתכלים מי בכבוד
ומי בלגלוג על הפועל העובד ביום, והחקלאי החורש ביום, ובערב
סומע ומשמיע פרק במילוטופיה, בחימיה ובמוסיקה. אבל עם גידול
האוכלוסיה הסתנו הענינים, והאחוז של האינטליגנציה ירד עד למינימום.
המשכילים והמשכילים-למחצה שעלו מחוץ-לארץ, נעצרו בהתפתחותם
ההסכלתית-התרבותית. לא נהנה להם הזדמנות ואפשרות מסמקת לחדש את
ידיעותיהם ולהלימן. אנו חסרים בעלי-מקצוע טרוכתיים, מהנדסים,
מורים וכדומה. המוסדות האקדמיים בירושלים, ברחובות ובחיפה,
ו-2000 התלמידים הלומדים בחוץ-לארץ - ישפרו בשנים הקרובות את
המצב. בעיה חורח מזו היא סאלת המשכילים והמשכילים-למחצה מבין
הותיקים, ומועטיה מבין העולים, הקובעים את המבנה הרוחני של האומה.
הגענו לכך שאתח מוצא יותר אנשים בבתי-הקפה מאטר בבתי-הרכות, יותר
בבתי-קולנוע מאטר בתיאטרון, האדם מצוי יותר אצל עתון מאשר אצל
ספר, אצל ספר קלוקל יותר מאשר אצל ספר טוב ומאלף. במפעל הגדול
של קבוץ-גלויות באו לארץ מאות אלפים שרק אחוז קטן מהם הוא בעל
תרבות ישראלית, חלק מהם הוא חסר השכלה בכלל, וחלק מהם נגע רק
בהשכלה בקצה המזלג. היינו רשאים לקוות כי אלה מן הותיקים בישוב,
והמשכילים מבין העולים התאחדו למחנה גדול של מפיצי השכלה - אנו
עדיה להתפשטות חלכנסיניות מזה, והבורות מזה.

המחלקה להשכלה שואפת לתח למשכילים
ולמשכילים-למחצה, שהזכרתי, הזדמנות להחיות את ידיעותיהם, ולהמשיך
בהתקדמותם בכל שטחי המדע ולמודי היחדות. אמסור לכם לחלן סקירה
קצרה ומרוכזה על פעולות המחלקה:

1) תוכניה להשתלמות ולסיפור הלסון בתל-אביב, בירושלים ובחיפה.

המכון להשתלמות מהווה אוניברסיטת
עממית. במכון נלמדים 30-34 מקצועות לימודיים ברמה אוניברסיטאית
ומשתלפים בנ בכל 3 הערים אלפי שומעים מהם רובם בעלי השכלה תיכונית,
כ-20% בעלי השכלה גבוחה ורק 8-6% בעלי השכלה אוטודידקטית או
עממית, בעלי מקצועות שונים (34 במספרם), האחוז הנדול ביותר מהווים
פגידים (27%), אחריהם מורים (20%), חיילים (15%), חקלאים ופועלים
(12%). למעלה משליש הם ילידי הארץ והסאר מוצאם מ-35 ארצות.

בטך-הכל לומדינו בטני הסמסטרית -
בחורף ובקיץ - כשלוש הערים 9,000-10,000 איש ואכה. כמחצית
המרצים הם מורי האוניברסיטת. המרכז להשכלה לעם של האוניברסיטת
עוזר לנו בחסגת המרצים האוניברסיטאים.

בכל מכון 5 מדורים: א) סיפור הלסון
(דקדוק, תחביר, חידושי לשון, תיקוני מגיאות וטעויות; תרבות הדבור;
תורת החיבור (ניסוח וסגנון); תורת השגנון ותולדותיו; מלאכת התרגום;
ארמית המקרא, החלמוד והתרגומים; תולדות הלסון העברית, עברית כספת
נואם).

ב) ללמודי היחדות (גנ"ך; פרסנות .
חמקרא, תלמוד; אגדה, ספרות עברית חדשה, פילוסופיה יהודית, תולדות
ישראל בימי-קדם, בתקופת חבית השני, בזמן החדש, תולדות הציונות;
ידיעה-הארץ).

ג) למדעי הרוח הכלליים (תורת הספרות,
תולדות הספרות הכללית; חטוריה כללית עתיקה, ימי הביניים, חדשה;
פילוסופיה כללית; תולדות הדתות; פסיכולוגיה כללית; הפסיכולוגיה
של הילד, בעיות הפסיכואנליזה, תולדות האמנות; מוסיקה קלאסית.
(עם חדגמות) דמויות בתולדות המוסיקה, תורת המוסיקה וטולפג,
תולדות הציור והפסול (בלוית פנס-קטמ), תולדות חתיאשרון).

ד) מדעי החכרה (כלכלה מדינית, סוציולוגיה
כללית, טוציולוגיה של העם היהודי; תורת המדינה והאזרחות, חכרלמנט-
ריזם בישראל, המשפט הפילי בישראל).

ה) למדעי הטבע והמתמטיקה (פיסיקה,
כימיה, ביולוגיה כללית; כוסניקה; הגיאומורמולוגיה של הארץ;
המחלות המדבקות בארצנו, החיידקים, הועלתם וניזקם; התורשה; מתמטיקה)

מתשלומי הלומדים אנו מכסים בערך 80%
של החוצאות בתל-אביב, 40% בירושלים, 50% בתנפת. בחיכה משתתפת
העיריה במחצית הגרעון.

גם לבית-הסכר הגבוה לפועלים בתל-אביב
אשר בו לומדים כמה מאות איש ואטה וגר לשכניו הערב לפועלים
בחיפה אנו חותפים בתקנון, בפיקה ובמימון.

בתל-אביב מפוצל המכון ב-3 מקומות,
ואין לנו בית ולא לטכה ולא מעבדות. אם לא יבנה בית-למכון, אין
לו קיום!

2) סימניריונים להסתלמות:

א. בנתניה, בטבריה, ברמת-גן אנו מקיימים מכון להסתלמות בזעית-אנפני.
בו נלמדים רק 6-8 מקצועות.

ב. באביב קיימנו סימניריון למדריכים
בידיעה-הארץ בתל-אביב ובירושלים עם ננימיה בטחוף עם המרכז לתרבות
של הסתדרות והמרכז להסתלה לעם של האוניברסיטה. 40 מדריכים מכל
מינות הארץ החתחו בו סימניריון הזה מערך 30 יומ ולמדנו בו מן הבוקר
עד הערב מפי חמומחים המעוליה במקצוע זה כגון: ברסלבסקי, טטנר,
עמירן, יבין, ברוטי, בן-חור, הלפרין, פרום, טוקניק, אבי-יונה,
אביצור, מלמט, הירכברג, וילנאי, רביקוביץ, מרום, רייכנברג, אטבל,
אבנימלך, קצ'לסקי, טסקליס, אביגר. נערכו גם סיולים וסיוריה בירושלים
והכרוזדור, לעמק-יזרעאל, לגליל התחתון, לעמק-זבולון ועכו, לאיזור
הירקון. ביקורים: בתל-אביב: ארכיון העבודה, מוסדות התכנון והמחקר
בקרית, המכון הביולוגי; ברחובות: מכון זיו. בירושלים: מחלקת
העתיקות, הרכיון הציוני, המכון הכושוגררי, מוסדות האוניברסיטה,
בתי-נכות יונית. בעמקיר: כפר-יהושע - בית-חנקין, תל-עד-יני - אהל-
רה, עין-חרוד, תל-יוסף - בית-חורמן, הער-הגולן.

ג. בחדרה ובנתניה אנו מקיימים סימניריונים
להסתלמות למורים כלתי-מוסטכיים המלמדים בחוראה, לית הכנתם לבחינות.
90 מורים ומורות מכל הסביבה לומדים 9-12 שעות בחבוע ובקרוכ יעמדו
חלקית. בימיה הקרובים יוקם סימניריון כזה גם ברעננה. יגף המינוך
ביקם מאתנו לתרבות בסימניריונים כאלה בכל הארץ.

ד. בנה חמדרה לפקידים שיטודה של הסתדרות
הפקידים, אשר בו לומדים 140-160 פקידים, רובם ממסלתיים, עומד תחת

נקודתו ואנו חותפיר בהנהלת המוסד, כתכנון ובממון. זגו מומד
דו-שנתי ברמה גבוהה, המכוון להשתלמות מקצועית וכללית של הפקידים
המיישיר בעבודתם. המסיימו מקהלים תעודת פ, יד מוסמן.

ח. בשיתוף עם המרכז לתרבות קיימנו בתל-אביב
סימנריון למדריכים לחוגים לתנ"ך, עם פנימיה בו השתתפו 32 מדרי-
כים מעו-בועים תורה מפי מומחים אוניברסיטאיים ומרציר מומחים
אחרים.

3. חוגים סימנריונים להשתלמות.

אנו מקיימים בכל הארץ למעלה מ-100 חוגים ל-
השתלמות, בהן משתתפים 25 - 15 איש בכל חוג. המקצועות הן: תנ"ך,
ספרות עברית חדשה, סגנון, אגדה, תלמוד, תולדות ישראל, ידיעת
הארץ, בעיות החנוך, פסיכולוגיה, תולדות האמנות. אלפיים איש
ואם לומדים בחוגים אלה. יחדיו חוגים להשתלמות, מיוחדים ל-
סקינרי הממשלה בשיתוף עם אגף ההדרכה של נציבות המנגנון.

4. עונת אביב וקיץ אוניברסיטאיים וימי עיון
ונופש בבית-הכרם.

בחיפה, בהתאם ליה, ברעננה, ב תח-הקנה, בגבעתי
ברכת-גן - אנו מקיימים, בימי החופשה באוניברסיטת באביב ובקיץ,
העוררים אוניברסיטאיים. כל מרצה - פרופסורים ומרצים מחאוני-
ברסיטה העברית - נותן 12 הרצאות במסך "בוע אחד על נושא מדעי
אחד. בחיפה הרצו באביב במדך 4 שבועות ובקיץ 8 שבועות, ביחד
תקומות 4 שבועות. מאות המעו את ההרצאות האלה ובס"ח עלה מסור
היומנים ללפיה. בסוף הקיץ קיימנו, בשיתוף עם המרכז לתרבות
והמרכז לזכרון ליל האוניברסיטה שלוחה מחזורי ל ימי עיון
ונופש הכנסיון "אריזה" בבית-הכרם. השתתפו 120 איש ואם
המעו הרצאות עם תגיליה. כל מחזור 10 ימים.

5. ימי עיון ולימוד.

בשיתוף עם המרכז להכלה לעם של האוניברסיטה
והמרכז לתרבות של השתדרות העובדים ואל הפועל המזרחי, אנו עורכים
סאות ימי עיון וסבתות לימוד בכל הארץ, בהם משתתפים אלפי תורבים
בחתרבות העובדות. כל פעולה היא בת 4 - 3 הרצאות עם תגיליה.
וימנריונים...

אנו לבדנו עורכים סבתות לימוד כאלה בערים
ובמו בות. הנושאים הן: ספרות עברית, ספרות עברית חדשה,
ספרות כללית, קבלה וספידות, גיאוגרפיה כללית וידיעת הארץ,
ציונות, תולדות היישוב ובעיות המדינה, פילוסופיה כללית, יהודיות,
דת, אגנות, כולקלור, מסוכולוגיה וחינוך. מדעי החברה, מספט,
ויותר מכולר מדעי השבע, הרנואה, הקלאות.

6. הרצאות ומסיבות:

אנו מקיימים למעלה מ-1000 הרצאות במשך שנה,
מחן בודדו על נושאים עיוניים וספידות במחזוריים. בכל החגים
והמועדים וימי-הזכרון אנו עורכים הרצאות ומסיבות ממנוהיות לכל
חלקי הארץ וביחוד בשבמות כסורה עונג-שבת או מוסף-לשבת בהשתתפות
קריינים, זמרים ובימי-חול גם כנררים ופסנתרנים.

7. השתלמות היכונית.

אם פעולתנו מכוונת בעיקר להשתלמות ברמה
גבוהה כחריס מפני ההשתתות הלבנטיניות בשכבות המסכילים והמסכילים-
למחצה, הרי בכל-זאת חדרנו גם לשכבה הבינונית מבחינה אינטלקטואלית.
יסדנו בתו-ספר ערב היכונית לעגורים, בהם משתלמים אנשים ונשים
סגמרו בית-ספר יסודי במסגרת השכלה היכונית ולא-דוקא לשם הכנה
לבחינות הבגרות. אנו מקיימים יחד עם השתדרות העובדים את-כפר

ערב לפועלים - אן כרחה נטוכה מתיכונות - בירושלים, בתל-אביב, בחיפה, בראש-העין, בלוד ובאיזור אפרים. בהי-ספר אלה עומדים תחת פיקוחו ואנו משתתפים במחצית ההוצאות.

התחלנו בפעולה במרוזדור ירושלים, כבאר-שבע ובקרוב נהחיל לפעול גם ברמלה וביושובי עולים אחרים, אשר יש בהם מספר יודעי עבריה או כקידים ועובדיה מכין חותיקים.

8. בימיה הקרובים נפתח ב-3 הערים הגדולות בשיחוף עם נציבות-המנגנון מוסד להכנה מועמדים לסקידות לבחינות-הממשלתיות לפי התכנית שעורטמה בזמן האחרון.

9. מחובתנו להרחיב את פעולתנו בשכונות-העוני בערים הגדולות ובריכוזי העולים ביפו, בלוד, ברמלה, בעכו וכו' ולהכנים למעגל המפעל החשכלתי את השכבות הרחוקות עדיין ממעייני התרבות הישראלית והחשכלה הכללית אף לאחר שהם לעצמם ידיעה מסוימת בלשון העברית.

אולם כאן אין אפשרות לחסיל חובת שכר-לימוד על הלומדים והסומעים, כמו במוסדות שמניתי לעיל. הכל נצטרך לתת חינם אין-כסף ואכילו סכרי-לימוד וקריאה, וכדי לקרב את הצבור הזה למקום תורה והרצאה, נחוי לתכל את העיון וההרצאה בתכנית עצמנותית, וזו עולה בכסף רב. התקציב הזעום העומד לרשותי אינו מאפשר הרחבה כזו, רק אם יוכל תקציבי, אוכל לכבוש גם את השטח הזה. במפעלים להחלמות ברמה גבוהה ומיכונית אני מהעיל בכל 100 ל"י עוד 100 ואף 300 על-ידי שכר-לימוד או התחפופת הרחוקות המקומיות והארגונים ה-סוננים. לא כן המצב בשכונות העוני וביושובי העולים.

10. המועצות האזוריות דורשות מאתנו כעולה תרבותית והשכלתית. ביקשתי הקצבה של עשרת אלפים ל"י למחצית השנה לפעולה זו ולא ניתנה לי. אם משרד החינוך והתרבות יתן למחלקתי ל-3 החודשים האחרונים של שנת התקציב לכחות סך 5,000 ל"י, נוכל לעול בכל השטחים הנרחבים האלה. המועצות והסתדרות העובדים מוכנות להסתתף במחצית ההוצאות.

11. אני מתכנן מפעל ספרותי כובלרי, אשר יוכל להביא ברכה בשטח החשכלה לעם, והוא: הוצאת סכרי מדע ופולריים כמתכונת ההוצאה של גטן או מיניאטור-ביבליותיק בגרמניה או הוצאות דומות להן בשפה האנגלית. ההנהלה הקודמת הבטיחה לי 15,000 ל"י כהקצבה ראשונה למפעל זה מכונת מוצר ככה לא מצאתי את הסכום והצמתיים זה ברעתי להקציר מערכת זו מכונת מוצר ככה לא מצאתי את הסכום והצמתיים במקצועות מדע שונים.

אין אני מצא סיפוק שלם במה שכבר עשינו, אולם דומני שאף-פעם לא נוצר יותר באמצעים כח דלים ובזמן כח קצר.

הרב חן:
האדם כאשר עוא אדם, זקוק ללא-ספק לתרבות כללית, וכל שהתרבות הכללית היא גבוהה יותר - יותר כרכה לאדם ולעם. אבל בכל עם קיים מחוי לזאת ענין מיוחד שעושה אותו לחטיבה מיוחדת ונפרדת מהאחרים. את הדבר הזה רוצה להדגיש התורנית בישראל. המגמה הראשונה והיסודית של המדור שלנו היא, להחדיר את המאור טביחות, סבתורה ובאומה. אנו רוצים להחדיר דברי אלה לכל שכבות העם, בלי הבדל מפתח, מעמד, ואפילו תפיסה דתית. על-פי הגטיון אני יודע, שאפילו בקבוץ המאוחד, חמם לכאורה רחוקים לגמרי מכך, שמעו בגעגועים כל מילה שחרצית לפניכם. אבל. חסרה בישראל אהבת היחדות והתורה, הדבריה הגיעו לידי כך, שמפלגה גדולה בישראל חמיסה חומס, והחסינה בו דבר קטן: את

הזכרות וחשמות. במקום שנאמר: "בה" ובמשח עבדו" - הם כתבו: "במשח עבדו", וכך בכל המקומות.

המדור מקיים כעת למעלה מ-300 כתות ב-100 נקודות בארץ בקירוב, לשעורי תורה. עד שהתחלנו בפעולותינו לא היה מקום אחד בארץ שלמדו בו גמרא, וחכידות בעברית. יש אצלנו כבר שעורים למדרש הרמב"ם. ב-100 נקודות אלו אנו מעסיקים כ-250 מורים, ומספר הלומדים מגיע ל-5000. אנשיה אלה לומדים בצמאון את המקורות הראשונים, ובמשך זמן לא רב יהיו לנו מחנות שלמים שיגמרו את כל הש"ס.

המדור משתתף ברוב תוסדות התורניים המונים למעלה מ-50 כתות ו-100 לומדים. סודרו הרצאות ברחבי הארץ מסעם המדור. מרצו מיוחדים נוסעים בקביעות מסעם המדור להרצאות ברחבי הארץ. יש אצלנו צמח למחשבה ישראלית, שהיא התחלה לפעולה הנחוצה לכל בית ישראל.

אנו עורכים מסיבות ראש-חודש, טיולים וסימינריונים, שבתות-למוד וכו', גם בשיתוף עם הארגונים הדתיים. כמו-כן נערכו שידורים ברדיו. מספר פעולות אלו מגיע עתה בממוצע ל-200 - 250 בחודש. המדור משתף פעולה עם 35 הסטדרויות, ארגונים ומוסדות דתיים. עיקר הפעולה נעשית במחנות, במעברות ובישובים החדשים. עשרות פעולות ומסיבות נערכות שם מדי שבוע בשבוע, ודבר התרבות התורנית הולך ונקלס בצמאון בנקודות הנידחות ביותר.

פרשח מיוחדת מהווי האולפנים של המדור. בשלהי הקיץ נפתח המהזור השני של האולפן למורים ולפעילי התרבות התורנית, המיועד בעיקרו לעולים מארצות המזרח. סימינריונים אלה נערכים בשיתוף עם הנהלת האולפנים של הסוכנות-היהודית, וכל המהזור נמשך חצי שנה.

התלמידים, שגם לפני כן היתה להם ידיעה בלמודי קודש, מקבלים כאן לקח במשך כל שעות היום, מפי טובי הכוחות התורניים הפדגוגיים בירושלים, הלמוד הששתי של המקצועות התורניים בשכלול ידיעותיהם בשפה העברית ובמקצועות יסוד של הלמודים הכלליים. כל התלמידי המהזורים, סודרו בהוראה ובפקידות לשביעה-רצונם.

כעת עומד להיפתח המהזור השלישי של האולפן. דבר זה מתאפשר על-ידי הסוכנות הנותנה ללומדים את כל ה"אסל" הדרוש להם. בשביל המשפחות של הלומדים אנו מקבלים תמיכה ממשרד הסעד.

מסעם המדור לתרבות תורנית והמחלקה לחנחלת הלסון התקיימה גם קודם תורני מיוחד באולפן בבית-העולים "עציון", לעולים בעלי המכלה תורנית גבוהה, ששימשו קודם בתפקידים דתיים-תורניים. הקורס הזה הפכה לכלים מחזיקי ברכה רבה לישוב בארץ.

כמו-כן התקיימה, בשיתוף עם משרד הדעות והתאחדות התימנים, אולפן לרבני תימן. במהזור הראשון הסתתפו כ-50 רבנים, כהנים וחמישים, חכל ימיהם לומדים הם ואבותיהם וסבותיהם. אך כשבאו עכשיו ללמוד קצת בסדר ובחגיון, הם הבינו שעליהם להתחיל את התורה מבראשית.

בהתפתות המדור מתקיימת ברחובות על-יד ישיבת "הדרום" סימינריון לצעירים תימנים ללימוד הכשרתם הרוחנית.

מפעל מיוחד במינו לחקר היסודי התרבות

התורנית במדינה מבוצע עתה על-ידי המדור. איננו יודעים כמה ואילו מוסדות דתיים ותורניים ישנם היום במדינה, ולמטרה זו התחלנו בפעולת הסקר.

אם יש מקומות בעולם, ואם יש מקומות במסדר החינוך - חרי אנו המקומות שבמקומות. בו-בזמן שבמחלקה להחכלה בעם, מתכסה חלק גדול מהתקציב על-ידי סכר הלמוד - המדור שלנו צריך לסאת בכל הוצאות עבודתו. לחלן פרטים על מצבנו חכספי בחוה, וחצעת האוצר ל-1951/52:

הצעה האוצר לשנת 1951/52	הוצאות (לפי מרס 1951)		
	לשנה	לחודש	
14,600	18,000	1,500	שעורי תורה בערים ובמושבות
4,000	10,800	850	הוצאות ומסיבות מועד
1,500	5,400	450	סימיונריונים ואולפנים

מצבנו לפי החביעות הדחופות

<u>לפי הצעת האוצר</u>	<u>לפי הצורך</u>	
5,510	11,000	משכורת 10 עובדים
14,600	30,880	שעורי תורה בערים ובמושבות
1,500	6,800	אולפנים וסימיונריונים
	3,000	השתתפות בסימיונריונים דתיים
4,000	12,000	הוצאות ומסיבות
	4,000	מועדודונים לתרבות תורנית
	3,500	ספרי למוד
305	1,200	סקר מפעליה תורניים
	6,000	שבתות-למוד והוצאות במעברות
	2,400	ספרות והדרכה בכתב

סה"כ: הוגש הקניב למשרד ... 92,200
הצעת האוצר ... 35,315

אני מודה לאנשי מחלקת החינוך על סירותיהם. אבקש ממר יבניאלי להכין

היו"ר ש. פרסיץ:

לנו פירוש על פעולות מחלקתו.

הישיבה סגורה.

הישיבה ננעלה ב-1.30.